

Asia Valokuva

Hakija A

Annettu 17.6.1993

Tiivistelmä *Opetuksessa käytettäväksi tarkoitettuun teokseen sai ottaa tekstiin liittyvän julkistetun kuvan ilman valokuvaajan lupaa. Valokuvaajalla oli oikeus saada korvaus kuvan käyttämisestä. Koska kuva oli osa tieteellistä artikkelia, hyvä tapa olisi edellyttänyt, että valokuvaajan nimi ja kuvan alkuperäinen julkaisupaikka olisi mainittu.*

SELOSTUS ASIASTA

Professori A on 9.12.1992 päivätyllä kirjeellään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa valokuvan ilman lupaa tapahtuneesta käyttämisestä.

Kustannusosakeyhtiö C Oy, on kokonaan hakijan tietämättä ja nimeä tai muuta viitettä ilmaisematta julkaissut hakijan ottaman valokuvan "L" - nimisessä biologian kouluoppikirjassa sivulla 65. Hakijan mukaan kuva on kopioitu hakijan alkuperäisjulkaisusta tiedelehti T:n numerosta 4/1986 sivulta 42. Kuva oli hakijan kirjoituksessa, jonka kuvat hakija on kirjoituksessa ilmoitetulla tavalla itse valmistanut omiin tarkoituksiinsa: lehti ei niitä tilannut, mutta ne ovat oleellinen osa hakijan kirjoitusta. Näköhavaintoa väreiltään vastaavan spektrikuvan valmistaminen kaikkine laboratoriojärjestelyineen, eri valokuvausemulsiokeiluineen, retusointineen jne. 6 x 7 -diapositiivina oli monen viikon työn tulos, joten tiedekuvien luvaton käyttö tällä tavalla ei edistä opetusmateriaalituotantoa.

C Oy:n vastine

Tekijänoikeusneuvosto on varannut C Oy:lle kustantajana ja tekijöiden edustajana tilaisuuden vastineen antamiseen.

C Oy pahoittelee tahattomasti tapahtunutta hakijan kuvan "luvatonta" lainaamista. C Oy ei ollut tietoinen kuvan alkuperästä, sillä "L" - oppikirjan tekijäryhmän jäsen toi kuvan käytettäväksi taustakuvana esittäessä eri yhteyttämisväriaineiden valonabsorptiota. Väärinkäsityksestä johtuen tekijäryhmän jäsenkään ei tiennyt kuvan oikeaa alkuperää. C Oy

on valmis maksamaan kuvan käytöstä korvauksen hakijalle. Lisäksi kirjan seuraavaan painokseen (5.) tullaan lisäämään kuvan oikeudenhaltijan nimi.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Valokuvan suojasta säädetään oikeudesta valokuvaan annetussa laissa (405/61), jäljempänä valokuvalaki. Valokuvasuojan kohteena on valokuva.

Valokuvalain 1 §:ssä säädetään, että valokuvaajalla on, jäljempänä säädettyin rajoituksin, yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttamattomana tai muutettuna, valmistamalla siitä kappaleita valokuvaamalla, painamalla, piirtämällä tai muuta tekotapaa käyttäen sekä näyttämällä sitä julkisesti. Valokuvana pidetään myös kuvaa, joka valmistetaan valokuvaamiseen verrattavin menetelmin.

Valokuvalla tarkoitetaan kuvaa, joka on syntynyt valon vaikutuksesta sille herkkään materiaaliin. Alkuperäinen kuva on siten esimerkiksi negatiivi. Alkuperäisestä kuvasta valmistetut valokuvan kappaleet nauttivat samanlaista suojaa kuin alkuperäinen kuva.

Valokuvalain 2 §:ssä säädetään valokuvaajan moraalisisista oikeuksista. Pykälän 1 momentin mukaan valokuvaaja on ilmoitettava sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii, kun valokuvasta valmistetaan kappale tai kuvaa näytetään julkisesti. Pykälän 2 momentin mukaan kuvaa ei saa muuttaa siten, että kuvan valmistajan arvoa valokuvaajana loukataan.

Valokuvalain 4 §:n mukaan valokuva katsotaan julkistetuksi, kun se luvallisesti on julkaistu, pantu julkisesti näytteille tai muutoin saatettu yleisön saataviin.

Valokuvalain 8 §:n mukaan opetuksessa käytettäväksi tarkoitettuun teokseen saa korvausta vastaan ottaa tekstiin liittyviä julkistettuja valokuvia. Lain 14 §:n mukaan kun valokuva toisinnetaan 5 a tai 6–11 §:n nojalla, on lähde mainittava sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii.

Tekijänoikeusneuvoston saaman selvityksen mukaan hakijan valmistama ja hakijan artikkelin yhteydessä T -lehden numerossa 4/1986 julkistettu spektrin eri värejä esittävä valokuva on otettu opetuksessa käytettäväksi tarkoitettuun oppikirjaan "L" sivulle 65. Oppikirjassa valokuvan päälle on piirretty käyriä, jotka kuvaavat eri yhteyttämisväriaineiden valonab-

sorptiota. Oppikirjan on tehnyt tekijäryhmä D, E, F, G ja H ja kustantanut C Oy.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että hakijan valmistama valokuva saa suojaa valokuvain mukaan. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että opetuksessa käytettäväksi tarkoitettuun teokseen saa ottaa tekstiin liittyvän julkistetun kuvan ilman valokuvaajan lupaa. Valokuvaajalla on oikeus saada korvaus käyttämisestä.

Valokuvain 2 §:n mukaan valmistettaessa kappale tai näytettäessä kuvaa julkisesti, on valokuvaaja ilmoitettava sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Lain 14 §:n mukaisesti valokuvaa toisinnettaessa rajoitussäännöksen nojalla lähde on mainittava sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Alalla vallitseva tapa siis ratkaisee, onko valokuvaajan nimi ja valokuvan lähde mainittava valokuvan käyttämisen yhteydessä. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että kyseessä olevassa tapauksessa kuvan ollessa osa tieteellistä artikkelia valokuvaajan nimi sekä lähteenä lehti ja artikkeli, jossa valokuva julkistettiin, olisi tullut mainita (jaosto).